॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

॥ श्री ॥

માનવધર્મ.

નાટકના ગાયનો અને ટુંકસાર.

શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ઈશ્વરલાલ વાડીલાલ શાહ.

માલેક–શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ

મુકામ–લક્ષ્મીપ્રતાપ થીએટર--વડોદરા.

કિંમત ચાર આના.

આ ચોપડી શ્રી જૈન એડવોકેટ પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં **વાડીલાલ બાપુલાલ શાહે** શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજને માટે છાપી ઠે૦ ઘીકાંટા જેશીંગભાઇની વાડી- **અમદાવાદ.**

॥ ॐ ॥

॥ तत्सत् परमात्मने नमः ॥

श्री

માનવધર્મ.

નાટકનાં ગાયનો અને ટુંકસાર.

રચનાર– { મુન્શી–મોહીયુદ્દીન નાઝન.
(સ્વ) પંડીત દુર્ગાપ્રસાદ ગુપ્તા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ઇશ્વરલાલ વાડીલાલ શાહ.

માલેક—શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજ.

હાલ મુકામ;–લક્ષ્મીપ્રતાપ થીએટર—વડોદરા.

આવૃતિ પહેલી) સને ૧૯૩૧. (પ્રત ૨૦૦૦

કિંમત ચાર આના.

૧૬૦૫૬

"પ્રસ્તાવના"

ભારત દુર્દશા સમાજનું અધઃપતન જાતિયજ્ઞથી જાતિ વિનાશ કરનાર શ્રીમંતોની પીશાચલીલા દર્શાવનાર અને ભોળી સ્ત્રીઓને ફસાવી અનિતીને માર્ગે ચઢાવી વેશ્યાવાડા સર્જાવી સમાજમાં અનેક કલંકો રચનાર પડદા પાછળ છુપાયેલા ઝેરી નાગોનાં જીવનનો આદર્શ ચિતાર આપનાર પ્રસ્તુત નાટય પ્રયોગ **સ્વર્ગસ્થ પંડીત. દુર્ગાદાસ પ્રસાદે** ચારવર્ષ પહેલાં શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત સમાજ માટે લખેલો પંડીત દુર્ગાપ્રસાદ સ્વર્ગસ્થ થવાથી કેટલોક વિભાગ તથા ગાયનો સુપ્રસિદ્ધ **મુનસી મોહયુદ્દીન નાજા** પાસે લખાવી **શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજના માલેક** આજે ગુર્જર રંગભુમી ઉપર રજુ કરે છે. જેની સમાલોચના કરતાં એક પ્રશ્ન મહત્વનો ઉભો થાય છે કે હીંદુજાતીનો વિનાશ કોણે કર્યો જવાબમાં હીંદુઓએ પોતેજ **કન્યા વિક્રય** તો જગપ્રસિદ્ધ છે પણ **વર વિક્રયના** કુચાલે કેટલી હીન્દુબાળાઓનાં બલીદાન લીધા છે જેમાનું એક જવલંત દ્રષ્ટાંત આજનો પ્રયોગ રજુ કરે છે.

વેશ્યાવૃત્તીનો પોષક **રાજા માનેકચંદ** એક વિધવાનું બલીદાન લઈ બીજીને **વર વિક્રયના** પડદા પાછળ પોતાની પામર વિલાસ લાલસાનો ભોગ બનાવવા સંસારના શુદ્ધ સરોવર માંથી બહાર કાઢી અનીતિના ખાબોચીયામાં ધકેલવા તનતોડ પ્રયત્ન કરે છે એક કંટાળેલી કુલીન કન્યા હીંદુ સમાજના જુલમથી કંટાળી

મુક્તિદેરાજનો આશ્રય લેવા તૈયાર થાય છે પરંતુ તેનું સદ્‌ભાગ્ય અણીને વખતે તેને **પરમાનંદ** નામના એક સેવા ભાવી સજ્જન. ના હાથે સ્વગૌરવ વેચતી બચાવે છે. આજે સમાજમાં સાધુતા ના પડદા પાછળ કેટલાયે શયતાન **માનેકચંદો** વસે છે, પોતાની જાતીને શ્રાપ સમાન એ દુર્જનો જાતીય રક્ષાને બદલે. કેવા ઘોર જાતીય વિનાશ આદરે છે **વેશ્યાવાડા** કેમ સર્જાય છે હીંદીઓ **પરધર્મ** અંગીકાર કરી **વિજાતીય** કેમ થઈ જાય છે. એજ દ્રશ્ય બતાવવાનો આજના પ્રયોગનો મુખ્ય આદર્શ છે. જન સમાજ તેને નિરક્ષીર દ્રષ્ટિએ નિહાળી એવાઓની ભૂલો સુધારે એજ અભ્યર્થના સાહ વિમરતો.

શ્રી લક્ષ્મી પ્રતાપ થીએટર તા. ૨૩-૫-૩૧ વડોદરા.	વિદ્વાનોનો નમ્ર સેવક. રઘુનાથ ત્રિભુવન બ્રહ્મભટ્ટ.

માનવધર્મ નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

રાજાબહાદુર માનેકચંદ-રાજા બહાદુરનો ખેતાબ પામેલો
વિલાસી શ્રીમંત.

શ્યામનારાનયણ...તેનીજ જ્ઞાતિનો ગરીબ માણસ બીમલાનો પિતા

પરમાનંદ..............લોક સેવક.

અમોહચંદ..............રાજા બહાદુરનો ખાનદાન પુત્ર

ધર્મદત્ત..................બિમલાનો ભાઇ

કાશીનાથ પંડીત......એક પંડીત

નવાબ ચુલબુલી ખાન......અંધેરપુરનો નવાબ

ગોરૂમલ..............રાજા બહાદુરનો ખુશામતીયો મિત્ર

બુધવો..................પંડીત કાશીનાથનો ચાલાક નોકર.

ઇન્સ્પેક્ટર, ભિક્ષુકો, મુસાફરોજવાલા, બાળકો, નાગરીકો, ઇત્યાદી વીગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

માલતી..... માનેકચંદની મોહજાળમાં ફસાઇ વેશ્યા બનેલી
એક કુલીન વિધવા.

બીમલા..... શ્યામનારાયણની પુત્રી.

નિર્મળા......બીમલાની માતા.

બસંતી }
ગુલાબી } કાશીનાથની સ્ત્રીઓ.

કંચનીઓ સ્ત્રીઓ ઇત્યાદી, વીગેરે

શ્રી ૧।

શ્રી ગણેશાય નમઃ

॥ ॐ તત્સત્ પરમાત્મને નમઃ ॥

માનવધર્મ.

નાટકનો ટુંક સાર.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ અને વસ્તુસુચન.

પ્રવેશ પહેલો—માનેકચંદનો બગીચો.

માનેકચંદ પાસે સેવાભાવિ લોકસેવક પરમાનંદનું ગરીબોની રક્ષા માટે ભીક્ષા માગવા આવવું, રાજા બહાદુરના ઉડાઉ જવાબ. વિલાસી પિતાના પરમાર્થી પુત્ર પ્રમોદ આવી. પોતાના પ્રાણના ભોગે ગરીબોને મદદ કરવી.

પ્રવેશ બીજો—નવાબ બુલબુલીખાનનું મકાન.

નવાબ બુલબુલીખાનના ઉંધા અવળા ન્યાયો ત્યાં સાહેબનું દાવત માટે આવવું. ટાઈમસેઈટ થવાથી સાહેબનું ગુસ્સે થઈ જાગીર છીનવી લેવાની ધમકી આપી ચાલી જવું.

પ્રવેશ ત્રીજો—રાજા બહાદુર માનેકચંદનો મહેલ.

રાજા બહાદુર માનેકચંદે માલતી નામની એક કુલિન વિધવા

સ્રીને ફસાવી પોતાની શિકાર બનાવી છે. જેનાથી એક પુત્ર જન્મ્યો છે જેને બેઆબરૂ થવાની બીકે રાજાબહાદુર માનેકચંદ પોતાના નિત્ય સલાહકાર ગોકલમલની સલાહથી, મારી નાખવાના નિશ્ચય પર આવે છે. માલતીનું આગમન માનેકચંદનો નિશ્ચય જાણી કુમળા બાળકની જીવન ભીક્ષા માટે કાલાવાલા, સંબંધ કાયમ નીભાવવો હોય તો બાળકને મારી નાખવાની રાજબહાદુરની ધમકી, માલતીના કાલાવાલા, માનેકચંદનો અડગ નિશ્ચય આખરે બાળી માલતીએ પ્રેમ વાસનાને આધીન થઇ પોતાના હાથેજ પોતાના બાળકનું ખૂન કરવું. માલતીએ કરૂણ દ્રશ્ય જોઈ બેહોશ થવું. સફેત ઠગ માનેકચંદે પકડાઇ જવાની બીકે માલતીને માણસો પાસે ઉઠાવી બાહાર ફેંકાવવી વેશ્યાના જીવનનો પ્રાથમીક ઇતિહાસ.

પ્રવેશ ૪ થો—શ્યામનારાયણનું ઘર.

પૈસેટકે ખુવાર થયેલ રાજા માનેકચંદનો જ્ઞાતિબંધુ શ્યામનારાયણ ઉંમર લાયક થયેલ પોતાની કન્યા બીમલાના વિવાહની ચિંતા કરે છે, મોટી પહેરામણી આપ્યા સિવાય કન્યા વરે નહીં એવો જ્ઞાતીનો રિવાજ હોવાથી બીમલાનું માંગુ કોઈ સ્વીકારતું નથી તેનો પુત્ર ધર્મદત્ત આથી કોઇપણ ભોગે રાજા માનેકચંદના પુત્ર પ્રમોદને બિમલા પરણાવવાના નિશ્ચયપર આવે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—બગીચો.

બિમલા અને સખીઓની પ્રેમ ચર્ચા પાછળથી ધર્મદત્ત અને પ્રમોદનું આગમન. ધર્મદત્તનું છુપાવું, પ્રમોદ અને બિમલાનું મીલન, પ્રમોદને ઓળખતાં બિમલાની સ્નેહ લગ્ન માટે માગણી

જ્ઞાતિ રીવાજને આડે લાવી પ્રમોદનો અસ્વીકાર, હતાશ થયેલી બિમલાએ આત્મઘાત કરવા જતાં ધર્મદત્તે પ્રગટ થઇ બચાવવી.

પ્રવેશ ૬ ઠ્ઠો—કાશીનાથનું ઘર.

ચસ્કેલ ભેજાના પંડીત કાશીનાથ લગ્નના લ્હાવા લેવા પુખ્ત ઉંમરે બે સ્ત્રી સાથે પરણે છે, ઘરને સ્થાને લડાઇનું મેદાન બે શોકયની સાઠમારી સંજોગનો ભોગ બનેલા પંડીતે પોતાના અકર્મી કુળદીપકનું ખેંચતાણમાં મૃત્યુ પોલીસનું આવવું પકડાવું.

પ્રવેશ ૭ મો--ગંગા કિનારો.

સમાજના કુરિવાજોનો ભોગ થયેલી બીમલાનું ગંગામાં પડવા આવવું, બીમલાની સુંદરતા જોઇ માનેકચંદે મોહીત થવું અચાનક વેશ્યા બનેલી માલતીનું ગંગા સ્નાને આવવું બીમલાને બચાવવા જતાં માનેકચંદે ઉશ્કેરાઇ તેનું ખુન કરવા જવું, ગંગામૈયાનું પ્રાગટય ભવ્ય દર્શન

—ટેબ્લો—

અંક બીજો.

પ્રવેશ પહેલો—શ્યામ સુંદરનું મકાન

બીમલાના વિવાહની ચિંતા કરતો શ્યામસુંદર બીમાલાને લઇ માલતીનું આગમન બીમલાની પહેરામણીના દશહજાર રૂપીયા માલતીએ આપવા તૈયાર થવું એક વેશ્યાને આટલી મોટી રકમ આપતી જોઈ શ્યામસુંદરે બીમલાના ચારિત્ર માટે શંકાશીલ થવું

માનેકચંદના ખુશામતી મિત્ર ગોકળનું આગમન, બીમલાને કલંકીત કરવા વેશ્યાને ત્યાં એક રાત ગાળી એમ કહી બીમલાપર કલંક ચઢાવવું પિતાએ પુત્રીનો તિરસ્કાર કરી આત્મહત્યા કરવી.

પ્રવેશ બીજો—માનેકચંદનો મહેલ

બીમલાને કલંકિત ઠરાવી પોતાની જાળમાં ફસાવવાની ઘટના ગોઠવતા માનેકચંદ પાસે ગોકળે આવી બીમલાને ઘરબાર કાઢ્યાના સમાચાર આપવા આભુષણથી સુંદરતા ખરીદવા ઇચ્છનાર માનેકચંદે ગોકલની સલાહથી દાગીના લઇ માલતીને ત્યાં બીમલાને ફસાવવા જવાના નિશ્ચયપર આવવું.

પ્રવેશ ત્રીજો—નવ્વાબ ચુલબુલીખાનનો દરબાર.

અંધેરપુરના નવ્વાબ ચુલબુલીખાનનો અંધેર ન્યાય કારભાર, કંકીત કાશીનાથને લઈ ન્યાય માગવા પોલીસનું આવવું, કાશીનાથ તેમજ પોલીસનો અવળો ન્યાય પરિણામે નવાબે કાશીનાથની પત્ની બસંતીપર આશક થવું અને કાશીનાથની બે પત્નીમાંથી એકપર પેતે તરાપ મારવી.

પ્રવેશ ૪ થો—માનેકચંદના ખજાનાનો ઓરડો.

નિર્દોષ બીમલાને લગ્નની પહેરામણીમા મદદ કરવા. દશહજાર રૂપીયા લેવા પરમાનંદ સાથે પ્રમોદનું ખજાનામાં દાખલ થવું. તીજોરીપર કાલાનાગ જોઈ પ્રમોદે ખુલાશો પુછવો. ધર્મ અને અધર્મની કમાણીનું પૃથક્કરણ. અચાનક માનેકચંદે ગોકળ સાથે આવવું પ્રમોદને ચોરની હાલતમાં જોઈ ગુસ્સે થવું પ્રમોદનો સત્ય ખુલાસો માનેકચંદે પ્રમોદને મારવાજતાં પરમાનંદે જાહેર થઈ તેનો બચાવ કરવો. પરિણામે માનેકચંદના આશ્ચર્ય વચ્ચે પ્રમોદે તિજોરીમાંથી દશહજાર રૂપીયા લઇ જવા.

પ્રવેશ ૫ મો—માલતીનું મકાન.

માલતી પાસે પ્રમોદ અને પરમાનંદનું આગમન માલતીએ પોતે વેશ્યા કેમ થઈ તેનો ખુલાશો કરવો. બીમલાને માનેકચંદના ત્રાસથી બચાવવા કહેવું ઈન્સ્પેક્ટરને લઈ માનેકચંદનું આવવું. પ્રમોદને કેદ કરવા જતા પરમાનદે સત્ય હકીકત જાહેર કરવી. ઇન્સ્પેક્ટરે કેદ કરવા ના પાડવી. માનેકચંદના પછાડા બિમલાએ વિધવાશ્રમ આશ્રય લેવા ચાલી જવું.

પ્રવેશ ૬ ઠ્ઠો—જેલ.

જેલમાં પંડીત કાશીનાથ તથા ગુલાબીનો રસવિનોદ. બુધવાનું મીલન. રાણી બની બેઠેલ બસંતીએ ગુલાબી સાથે પ્રેમ ન કરવાની ધમકી આપવી. એનું કહેવું ન માનતાં ખૂન કરવાની કોશીશ કરવી. બુધેવાને હાથે પંડીત કાશીનાથનો બચાવ.

પ્રવેશ ૭ મો-વિધવાશ્રમ.

વિધવાશ્રમને આશ્રયે શાન્તી પામેલ બીમલાને રાજા માનેકચંદે આવી વેશ્યા ઠરાવી આશ્રમનો ત્યાગ કરાવવો.

પ્રવેશ ૮ મો—

સંસારના ચાલી રહેલા સમાજસડાના ચક્રરમાં પીસાયેલી માર્ગ ભુલી બીમલા જીવન દિશા ખોળી રહી છે. ત્યાં મુક્તિ-ફોજના માણુસે આવી તેને પોતાનો ધર્મ અંગીકાર કરવા લલચાવવી. બીમલાએ પરધર્મ અંગીકાર કરવાના નિશ્ચયપર આવવું અચાનક પરમાનંદે આવી હીન્દુરમણીનું કર્તવ્ય. હિંદુ ધર્મનું ગૌરવ. અને સ્વજાતીની શ્રેષ્ટતા સમજાવવી તર્કવિતર્ક કરતી બિમલાને પરમાનંદના યોગ બળે દિવ્ય દર્શન થવું

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧ લો -જંગલ.

વિપત્તીઓની પરંપરાથી ગભરાયેલ બીમલાની માતા નિર્મળાની ઉનમાદ દશા ધર્મદત્તનું આશ્વાસન, બીમલાએ આવી પોતાની નિરંદાપતા જાહેર કરવી ધર્મદત્તે તેને ધીક્કારી કાઢવી બીમલાનું કલ્પાંત માનેકચંદ તરફથી બીમલાને દાસી બનાવવા. બીમલાની માંગણી કરવા ગોકલનું આવવું બળાત્કારે બિમલાને મોકલવી.

પ્રવેશ ૨ જો--માણેકચંદનો મહેલ.

ફરી ફરીને માનેકચંદના પાસમાં ફસાયેલી બીમલાએ પોતાની મુક્તી માટે ઇશ્વર પ્રાર્થના કરવી ગોકળે આવી પોતાના કામ બદલ ઇનામ માગવું. માનેકચંદે ઉશ્કેરાઇ ગોકળનું ખૂન કરવું પાછળથી બિમલાને લલચાવવા પોતાનો ધન ભંડાર બતાવવા જતાં સર્પ દંશથી માનેકચંદનુ મૃત્યુ. પાપીનો અંતીમ અંજામ **કરણી તેવી પાર ઉતરણી** એ કહેવતની સફળતા.

પ્રવેશ ૩ જો--દરબાર. નવાબના ઉંધા ન્યાયથી કંટાળેલ બસંતીએ નવાબને ઠપકો આપવો કાશીનાથને બચાવવા બનાવટી રાજા બુધવાએ આવી ઉંધો ન્યાય કરનાર નવાબને પદભ્રષ્ટ કરવાની ધમકી આપવી નવાબે સુધરી જવું.

પ્રવેશ ૪ થો--લક્ષ્મી પેલેસ. પ્રમોદે પોતાનું નિવાસ સ્થાન જે **લક્ષ્મીપેલેસના** નામથી ઓળખાય છે તે ગરીબોને ભેટ કરી **સેવાસદન** તરીકે અર્પણ કરવું. પોતાના દિન દેશબંધુઓના ઉદ્ધાર અર્થે પ્રમોદ પરમાનંદ તથા બિમલાએ પ્રતિજ્ઞા કરવી.

*** અંતિમ ઉપસંહાર. ***

ૐ શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

॥ ॐ तत्सत् परमात्मने नमः ॥ १५०९५

श्री.

માનવધર્મ.

નાટકનાં ગાયનો.

બાળાઓ— સ્તુતી.

તું દાતા હય પ્યારા સબકીશાન
પરબત જંગમ સારે આલમકા હીતકારી
અય બનવારી મનહર ગીરધારી......તું દાતા.
કુદરત હય તેરી હરપન રૌશન
હરહરદમ જીસમેંહમ સુખ નીરખતહંય બારીબારી
સબહી નરનારી હમજાયેં સબવારી.......તું દાતા.
અફ્ જલતું હરદીલતું કામીલતૂં આકીલતું શામીલતું
તું એક બાર અય દાતાર હંયનિસાર હે બહાર બેશુમાર
હિકમત હય ન્યારી કરસારી ગ.મખ્વારી અય બારી....તુંદાતા

વારાંગના— ૧

અમારા બાલા જોબન દેખો તાકો મારોનાં નૈના
હમારી કવલી છાતી દીન બાતોસે ડરતીહય વહાહ

ઠરોના બારાજોરી અય સીતમગર

કરો મત ઘાનહીકવલે જીગરપર

મય બાલી મતવાલી ના છેડો હારી–

વારાંગના— ૨

ગીલેમેં ઠાળી પડ ગઇરે લેહરીયાં લે હે મોલ.
કોઠે ઉપર કોટડી જીસ્મે ઘડે સોનાર
પાયલ ઘડદે બાજની ઠમક સુને મોરો યાર
કોઠે ઉપર મંય ખડી નીચે ખડો મોરો બીર
બિર બિચારો ક્યા કરે મોરી છતીયનમેં લાગો તીર

વારાંગના— ૩

ઘુંઘટમેં ગોરીયાં મારે બાન

ગોરીયાં મારે બાન—ઘુંઘટમેં

મંદમંદ ગતી ચલત હરત મન

ગતિ ગજરાજ સમાન—ઘુંઘટમેં

રાહે ચલતનીત છેડ કરત હય

હલત કલેજે બીચ બાન—ઘુંઘટમેં

બીમલા-છોકરીઓ— ૪

યે ગુલશન ખીલા ગુલ.જાર બુલબુલ હય બલહાર (પ્યારી પ્યારી)
ભાવત નાહીં રૂપ સુંદર ગુલ.જાર ક્યારી સગરી સજની હય બેકાર

બલિહારી પ્યારી પ્યારી નાહી ભાતીયે બહાર
લાયે કોઈ રંગીલા રસીલા છયલા દીલદાર
પ્રીતમ ન ભાયે કોઇ જીયા મોરા હય બેજાર
ગરીબ હું નારી મંય બેચારીહો કયસા સંસાર
કયું ફીર બનાયા યે હાર બોલો પ્યારી)

બીમલા-છોકરીઓ— ૫

અરી કયું શરમાયે ઘર પ્રીતમ આયે બોલ બોલ બોલ
અબોલી બાવરી
મોહે ના શરમાવો બસજાઓ સતાના છોડ છોડ છોડ
છોડો જાઓરી
અચ્છીપાઈ જોડી કયું હય થોડી થોડી
કયા જોડા કયા જોડી કયસીલાજ છોડી જાઓ જાઓરી....
...અરીકયું
અપને દીલમેં ડરતી કયું નિર્લજ બાત કરતી
મનમેં પ્યારા ભાયે ઔર યુંહી મુંડીયા હીલાય અરી જા જા જા
નહિં ના ના ના....અજી વા વા વા...બસચુપ...કયું...
....યું..........ઉં ઉં ઉં.........અરી કયું શરમાયે

બીમલા— ૬

દીલકી ખુશી હય દેહમેં મેરી જાન તુમ્હી હો
મેરે લીયેં જહાંનમે ભગવાન તુમ્હી હો

સંસારમે આનંદ કે સામાન તુમ્હી હો
સન્માન તુમ્હી હો મેરે અભિમાન તુમ્હી હો
કમ હોગી ન દુનીયામેં મેરી શાન તુમ્હી હો—દીલકી૦
તુમ હોતો મેરે વાસ્તે જન્નત મકાન હય
વરના હમારે વાસ્તે દુનીયાં મસાન હય
જીસકી મંય પુજારી હું વો ઈમાન તુમ્હી હો—દીલકી૦

કાશીનાથ–ગુલાબી }
બસંતી–સીપાઈ } —૭

દો જોરૂઓંકે ઝગડેમેં હુવા ખરાબ ખાના
કીસ્મત ફુટી હમારી અબ દેખેંગે જેલખાના
ચુપ રહે કમીને પાજી
ફુટેગી હંન્ડીયા તાજી
ખાતેથે કચોરી તાજી અબ ખાની પડેગી ભાજી
કાયદેકો તોડકે યે જુર્મ તુને કરદીયા
બાળકી બદલે તુને બાળકકો પયદા કરદીયા
ભુલયે મેરી નહીં ઇસ શરજમીંકી ભુલ હય
જેલમેં જાતેહી અબતો મેરા ડબા ગુલ હય.
અચ્છી યે ચાલબાજી નહીં છોડેંગે બચ્ચાજી
બીગડીયે મેરી બાજી મતમારો ભાઈ હાજી

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક બીજો.

ધર્મદત્ત— ૮

યે ચિંતા ત્યાગો પિતાજી જીયાકો કાહે કરત બેજાર
સબકા કરે વોહી નીવારન દુઃખ હર હય કીરતાર—જી૦
ધીરજકો જો છોડે જગમે જ્ઞાની વો ઇન્સાન નહીં,
જોના જીતે દુખકો મનસે ઉસકી કીરત શાન નહી.
સંતોષ ધરો હિતસે હર બાર......જીયાકો કાહે

વારાંગના— ૯

જલારે જલારે જોબનવા તરસાયોરે આજ
યો નહી માનત દગોબાજ
મોરો જોબન બીતો જાયેરે કયસી પીયા બીન
અગની બુઝારે—જલારે.
નિર્દય કયસો જુલમ કરત હમપે રે રે રે.
આકે બીન થરરર કરત મોરી છતીયાં
ફરકત હય મોરી અખીયાં.......જલારે.

કાશીનાથ— ૧૦

ઇન્સાફ જો ઉલટા દીયા ગ્નાની હુવાસો ક્યા હુવા.
દીલમેં નહીં રખ્ખે દયા દાની હુવાસો ક્યા હુવા.
આસન પ્રજાને જો દીયા ઉસ પ્રજાકા જીવન લીયા
જોરૂ હમારી લે ગયા રાજા હુવા તો ક્યા હુવા
હુકમ હય મેરી પ્રજાકો સખ્ત મેરા આજસે
લડકી કરો પયદા અગર લડકા હુવા તો ક્યા હુવા
ઉસ્તરેસે ન્યાયકી ઉલ્ટી હજામત કરગયા
બંદર છછુંદર વો અગર ન્યાઈ હુવા તો ક્યા હુવા
ઇસ્કકે બાજારમેં કીમ્મત જીયાદા લડકીકી
લડકા અગર પયદા કીયા ઇશ્કી હુવા તો ક્યા હુવા

બીમલા— ૧૧

લાખ હમ તેરે હુવે તો તુમતો હમારા ન હુવા
તેરે મીલનેસે મુઝેં ચરખ ગવારા ન હુવા
દીવાના દીલ દીયા મંયને સમજકે હય દીલબર
દીલદીયા ફીરભી મુઝે કુછભી સહારા ન હુવા
દેખચે પ્યારોસેં પ્યારોંકી મહોબત ન રહી
એક દીલબર થા મેરા વો ભી હમારા ના હુવા

કાશીનાથ-બુધવા- } ૧૨
ગુલાબ—બસંતી- }

સીના તોડુ સરકો ફોડુ કરદું યહીં ઠંડા હૈ ડંડા
મુરગી હે અંડા વાહ બુધવા વા વા વા વા—સીના.
રાંડ આઈ તું કહાંસે બદોકાત બનાદી બાત
ટલી હય ઘાત લગાદી લાત રોશન હુઈ ચાંદરાત.
અયપાજી સમણાજી ગડબડકી આયા હય કયા તેરે હાથ
મેરી જોરૂ હો કે કુંચસી કી હય ચાલ
ઉધેડું ખાલ બદ ખી.યાલ
લગાદુ આપ હુમ હબાકે ભાગ

વિધવાઓ— ૧૩

શ્રીમંતો એકહી સત્કર્મ જીવન મેં તુમારા હય.
સહારા હોઉસે દુઃખ દર્દમેં જો એ સહારા હય
જો વિધવા સ્રીયોકે ધર્મકા સન્માન રખતા હય,
વહી ભારતકા રખવાલી વહી ભારતકા પ્યારા હય,
હમારા દેશ સુરજ હય કે સબ પરકાશ લેતે હંય,
જો હય પરદેશ ઈસ્કે સામને છોટાસા તારા હય,

અંક ત્રીજો

નિર્મલા-ધર્મદત્ત— ૧૪

કુલ ઘાતકસે શાનગઈ જંગલમેં હુવા બસેરા
દુર્જન બેટીહો જીસ ઘરમેં હોગા દીનમેં અંધેરા
નીમલાકા જબ જનમ હુવા ઉસ દીનસે સબ માન ઘટા
ઘરબાર ગયા યે હાલ બના હય કાલ ગતીને ઘેરા......

નીમલા— ૧૫

ખોલ કર આંખે જો દેખા તો યહાં કુછભી નહીં
રંજો હસરતકે સિવા નાદાં યહાં કુછ ભી નહીં
અ.જલસે આયેથે સુનકર બહોતસી તારીફ પર
આકે જબ દુનીયામે દેખા તો યહાં કુછભી નહીં
દારાસે પુછા કહા કે દુનીયાસે કયા લે ચલે
દસ્તે હસરત મલકે બોલા મહેરબાં કુછભી નહીં

નવાબ-બસંતી— ૧૬

નન્ના મુન્ના છૈલા મોહે મન ભાયા
બીજલી પુતલી ગૌહરમેરા દીલ તુજપર આયા
ચુલ્લુ પાનીમેં ઉલ્લુ ડુબ જાઓ (ના શરમાઓં)
મંય હું સુંદર નૈયા ચંદર
બંદર કહાંસે યે આયા (દેખો કાલેમુકા) નન્ના મુન્ના છૈલા.
પ્યારી કોયલ બાત સુનાઉં કાકાકૌવા મંય બનજાઉં
અચ્છે અંગુર ચોંચમે લાઉ મેરી મેના તુજકો ખીલાઉં
પુરી મનકી આસ મેરે હો દાસ બસરઈ બીલ્લે મેરા હય દાવ
અબ આયા
(ક્યું ધબરાયા) નન્ના મુન્ના છૈલા

નવાબ-કાશી-બસંતી-ગુલાબી-૧૭

આજ ખીલી હય બાગોબાડી
મેરી કકડી મુજકો મીલી

આજસે તુ સૌતન નહી મેરી બ્હેન તુ મેરી પ્યારી
મેરીભી તુ બડી બ્હેન મય તેરી છોટી બહેન
ઝઘડા ટલગયા ઘરસે જાઓ અબતો ફંકો ધૂલ કુરસી
ઔર ઉઠાઓ ફુલ
હો ગયા હય મેરા ડબ્બા ગુલ વાહ બુધવા-ખા હલવા
ખીલ ગઇ દીલકી કલી મેરી મૂલી મુજકો મીલી-આજ
ૐ શાન્તિ ! આનંદ !! શાન્તિ !!!

સમાપ્ત.